

Nr 99.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom; given Stockholms slott den 6 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, uppkomna frågor om ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom samt anför.

Ersättning i anledning av silikos.

Lagbestämmelser.

Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar utfärdades den 14 juni 1929 och trädde i kraft den 1 januari 1930. Enligt 1 § skall den, som jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall, anses vara försäkrad jämväl för yrkessjukdom, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av vissa i paragrafen uppräknade ämnen. Genom lagändring den 12 september 1930 upptogs bland de uppräknade ämnena även stendamm, varigenom lagen erhöll tillämplighet på den genom stendamm framkallade yrkessjukdomen *silikos* (stendammlunga). Lagändringen trädde i kraft med ingången av år 1931, men jämlikt övergångsbestämmelserna skulle den icke äga tillämpning, därest arbetaren icke efter *ingången av år 1931* varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna är utsatta för inverkan av den art, som framkallar sjukdomen.

Såsom förutsättning för ersättningsrätt för silikos gäller vidare enligt 3 § i lagen (enligt paragrafens lydelse efter lagändring den 26 juni 1936), att arbetaren *inom tio år* före dagen för sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där risk föreligger att ådraga sig sjukdomen. Före den 1 januari 1937 förutsattes för ersättning verksamhet i dylikt arbete *inom ett år* före yppandet. Sistnämnda bestämmelse skall enligt övergångsbestämmelserna till 1936 års lagändring fortfarande tillämpas, därest ettårsperioden redan utlöpt den 1 januari 1937.

1. Ersättning till Petri Edvin Larsson.

Petri Edvin Larsson, född 1890, är sedan år 1903 anställd hos Högnäs-Billesholms aktiebolag. Under åren 1910—1922 var han sysselsatt med arbete, i vilket fara för silikos föreligger. Därefter har han varit placerad i ur förevarande synpunkt ofarligt arbete. Han har i full utsträckning kunnat sköta sitt arbete till den 22 september 1951. Efter denna dag var han på grund av sjukdomen sjukskriven t. o. m. den 23 mars 1952. Fr. o. m. dagen därefter har han åter varit i arbete, varom mera i det följande.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 31 december 1945 inkom till riksförsäkringsanstalten anmälan, att Larsson ådragit sig silikos; enligt bifogat läkarintyg hade Larssons lungor första gången röntgenundersökts den 10 november 1941. Röntgenbilderna granskades av docent Torsten Bruce; denne konstaterade lungförändringar, som måste uppfattas som silikos stadium II—III. Riksförsäkrings-

anstalten fann silikos yppad den 10 november 1941; ersättning kunde emellertid icke utgå, då Larsson icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt i farligt arbete.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Larsson har i en till socialdepartementet den 20 november 1951 inkommen skrivelse hemställt om ersättning i anledning av sjukdomen.

Riksförsäkringsanstalten har låtit Bruce undersöka Larsson, som därvid befunnits lida av silikos stadium III. Symtomen vore så svåra, att Larsson knappast kunde tänkas vidare utföra något kroppsarbete i egentlig mening; enda möjligheten att utnyttja honom i förvärvsarbete vore att placera honom i ett helt stillasittande arbete.

Larsson har sedan den 24 mars 1952 anställning hos bolaget som portvakt med en avlöning av ca 700 kronor för månad. Han är gift; makarna har ett sparkapital av 6 000 kronor samt en fastighet, belägen å bolaget tillhörig mark och taxerad för 7 000 kronor. De har ej några skulder.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker att Larsson tillerkännes ersättning av statsmedel jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättning som kan komma att tillerkännas Larsson för tid, varunder sjukpenning utgått från sjukkassa, bör avdragas ett belopp motsvarande sjukpenningen. Ersättning bör icke utgå för tid före den 31 december 1945, då anmälan om Larssons yrkessjukdom inkom till anstalten.

Försäkringsrådet tillstyrker ersättning men föreslår, att denna utgives fr. o. m. den dag i september 1951, då Larsson efter sjukskrivning avbröt arbetet.

En ledamot av försäkringsrådet (*försäkringsrådet Lundberg*) finner ömmande omständigheter i ekonomiskt avseende icke föreligga samt anser, att framställningen fördenskull icke f. n. bör föranleda någon åtgärd.

Vad beträffar frågan om den tidpunkt, från vilken ersättning bör utgivas, föreligger skiljaktiga meningar inom försäkringsrådet i det *fyra ledamöter* anser, att ersättning bör utgå fr. o. m. den 31 december 1945, dvs. den dag anmälan inkom till anstalten, medan *fem ledamöter* anser ersättningen böra utgå fr. o. m. den 20 november 1951, då Larssons framställning i förevarande ärende inkom till socialdepartementet. Till sistnämnda mening ansluter sig försäkringsrådet Lundberg under förutsättning att ersättning ifrågakommer.

2. Ersättning till Anders Gustaf Larsson.

Anders Gustaf Larsson, född 1881, var under åren 1901—1923 anställd som borrhare m. m. vid vissa gruvbolag. Åren 1924—1947 var han syssel-

satt med gruvbyggnadsarbete och därefter med arbete som icke är av intresse i förevarande sammanhang. Under åren 1949—1950 arbetade han endast periodvis och efter november 1950 var han helt arbetsförmögen.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

År 1950 inkom till riksförsäkringsanstalten anmälan att Larsson ådragit sig silikos. Enligt bifogat läkarintyg hade Larsson sedan år 1949 bevärats av andfäddhet på grund av silikos, varjämte arbetsförmågan varit avsevärt nedsatt fr. o. m. den 19 juli 1949. Sedan från arbetarskyddsstyrelsen inhämtats, att det arbete med vilket Larsson varit sysselsatt under åren 1924—1947 icke varit att anse som verksamhet, där risk föreligger för silikos, förklarade anstalten, att ersättning icke kunde utgå, enär Larsson icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt med arbete i farlig verksamhet. Försäkringsrådet fann icke skäl till ändring i beslutet.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Riksförsäkringsanstalten har med eget yttrande överlämnat en av Larsson gjord, till anstalten den 14 december 1951 inkommen framställning om ersättning i anledning av yrkessjukdomen.

Anstalten har föranställt om läkarundersökning. Enligt docent Torsten Bruce utvisade röntgenbilder, tagna den 12 april 1950 och den 21 februari 1952, silikosförändringar. En försämring kunde anses ha inträtt efter röntgenundersökningen år 1950. Larsson vore numera helt arbetsförmögen.

Om Larsson varit berättigad till ersättning skulle anstalten funnit silikos yppad den 18 juli 1949. Nedsättningen i arbetsförmågan skulle uppskattats till 50 % under tiden 19 juli 1949—13 mars 1951 och därefter till 100 %. Arbetsförtjänsten skulle ha beräknats till 4 500 kronor. På grund härav skulle Larsson ha tillerkänts livränta för förstnämnda period med 1 500 kronor för år samt för tid därefter med 3 000 kronor för år.

Larsson och hans hustru uppbär från pensionsstyrelsen ålderspension med bostadstillägg. Han saknar förmögenhetstillgångar men har ej heller några skulder.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker, att Larsson erhåller ersättning av statsmedel jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättningen bör avdrag göras med belopp, motsvarande vad Larsson uppbär från erkänd sjukkassa.

Försäkringsrådet har inhämtat yttrande av professor Alf Westergren, som anser silikosen yppad först vid röntgenundersökningen den 12 april 1950. Denna synes ha varit den tidigast företagna röntgenundersökningen av Larssons lungor; om fyndet vid detta tillfälle varit starkare uttalat och mer entydigt i riktning mot silikos, hade läkarbesöket i juli 1949 kunnat

anses innebära yppande. Försäkringsrådet, som tillstyrker ersättning, ansluter sig till Westergrens synpunkter på frågan om tiden för silikosens yppande. Den av anstalten uppskattade arbetsförtjänsten, 4 500 kronor, torde inkludera av Larsson uppburen pension; med hänsyn härtill synes arbetsförtjänsten vara för högt beräknad även om silikosen anses yppad den 18 juli 1949.

Enligt senare meddelade uppgifter avled Larsson den 4 juni 1952.

3. Ersättning till Axel Edvard Wärn.

Axel Edvard Wärn, född 1887, var under åren 1905—1929 anställd vid skilda företag och under större delen av denna period sysselsatt med gruvarbete under jord, bl. a. som borrhare. Efter år 1929 har han icke varit sysselsatt i arbete, där risk föreligger att ådraga sig silikos. Fr. o. m. den 7 oktober 1947 har han icke utfört något arbete.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 16 oktober 1947 inkom till riksförsäkringsanstalten ett av docent Gunnar Jönsson avgivet läkarutlåtande över röntgenbilder, som tagits av Wärns lungor under åren 1942—1947. Enligt utlåtandet förelåg lungförändringar, som tydde på dubbelsidiga tuberkulösa processer; dessutom hade Wärn sannolikt silikos. Hur mycket av förändringarna som borde tillskrivas tuberkulos resp. silikos vore omöjligt att avgöra. Det kunde mycket väl tänkas, att en silikos stadium III förelåg. Senare i samma månad mottog anstalten ett läkarintyg, utvisande att Wärn led av tuberkulos och silikos. Anstalten inhämtade yttrande av docent Torsten Bruce, som uttalade, att Wärns sjukdom sannolikt vore en kombination av tuberkulos och silikos. Av en av anstalten företagen utredning framgick, att Wärn sedan år 1929 icke utfört arbete i verksamhet, där risk föreligger för silikos. Anstalten förklarade, att ersättning icke kunde utgå, enär Wärn icke efter 1931 års ingång varit sysselsatt med farligt arbete. Försäkringsrådet fann icke skäl till ändring i beslutet.

År 1950 anhöll Wärn hos riksförsäkringsanstalten, att ersättningsfrågan måtte upptagas till ny prövning. Härvid gjorde han gällande, att han även efter 1931 års ingång utfört arbete i verksamhet, där fara för silikos förelegat. En i detta hänseende gjord undersökning ansågs emellertid bekräfta den av anstalten tidigare intagna ståndpunkten, varför Wärn meddelades, att skrivelsen icke föranledde någon vidare åtgärd. Hos försäkringsrådet anförda besvär föranledde icke någon rådets åtgärd.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Wärn har i en till socialdepartementet den 27 november 1951 inkommen skrivelse gjort framställning om ersättning i anledning av sjukdomen.

Riksförsäkringsanstalten har införskaffat samtliga röntgenbilder av Wärns lungor och därvid funnit att han blivit röntgenundersökt även den 19 augusti 1941. Bruce har uttalat, att även bilden från denna undersökning företedde förändringar, orsakade av silikos, varför sjukdomen borde anses yppad nämnda dag.

Därest Wärm varit berättigad till ersättning, skulle riksförsäkringsanstalten ha funnit silikos yppad den 19 augusti 1941. Nedsättningen i arbetsförmågan skulle ha uppskattats till 25 % under tiden 29 augusti 1944—6 oktober 1947 och därefter till 100 %. Arbetsförtjänsten skulle ha beräknats till 1 800 kronor. På grund härav skulle livränta ha utgått med 300 kronor för år under förstnämnda tidsperiod samt med 1 200 kronor för år för tid därefter. Härtill skulle kommit ersättningstillägg enligt gällande bestämmelser.

Wärm är ogift men sammanbor med en kvinna; de åtnjuter båda invalidpension med tilläggspension. Wärm äger fast egendom med ett taxeringsvärde av 4 800 kronor, in-tecknad för 1 500 kronor. Han har ej spar-kapital men ej heller skulder i övrigt.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker, att ersättning utgår jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättning, som kan komma att tillerkännas Wärm för tid, varunder sjukpenning utgått från sjuk-kassa eller av ersättningen betingad minskning av hans folkpension icke ägt rum, bör avdragas ett belopp som svarar mot ifrågavarande sjukpenning eller minskning. Ersättningen bör icke utgå för tid före den 16 oktober 1947, då det av docent Jönsson avgivna yttrandet inkom till anstalten.

Försäkringsrådet tillstyrker ersättning. Vad beträffar beräknan-det av den årliga arbetsförtjänsten erinrar rådet om ett tidigare ersättningsfall (prop. 1951:204, p. 2) som, fränsett den omständigheten att sökanden i sistnämnda fall åtnjöt ålderspension, erbjuder vissa likheter med nu föreliggande ärende.

4. Ersättning till Johan Axel Paulsson.

Johan Axel Paulsson, född 1881, var åren 1913—1945 anställd som gruv-arbetare hos Luossavaara—Kirunavaara aktiebolag. Han var icke syssel-satt i farligt arbete sedan april 1929. Sedan den 31 maj 1945 åtnjuter han pension från bolaget.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

År 1940 inkom till vederbörande försäkringsbolag ett av numera docent Torsten Bruce utfärdat utlåtande, utvisande att Paulssons lungor vid röntgenundersökningar den 24 april 1936 och år 1939 företett bilden av sili-kos stadium I. Utlåtandet synes icke ha föranlett någon försäkringsbo-

lagets åtgärd. Den 14 januari 1952 inkom till försäkringsbolaget anmälan om Paulssons yrkessjukdom. Enligt bifogat röntgenutlåtande hade röntgenundersökning visat silikos stadium III. Paulsson vore fr. o. m. år 1951, möjligen tidigare, oförmögen till arbete på grund av silikos. Efter utredning fann försäkringsbolaget, att Paulsson sedan april 1929 icke varit sysselsatt i farligt arbete. Ersättning kunde icke utgå, då Paulsson icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt i sådant arbete.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Paulsson har i en till socialdepartementet den 7 februari 1952 inkommen skrivelse hemställt om ersättning i anledning av yrkessjukdomen.

Riksförsäkringsanstalten har föranställt om läkarundersökning. Docenten Torsten Bruce har därefter uttalat, att, sedan förändringar diagnosticerades år 1936, vissa förtätningar tillkommit år 1951 samt att dessa progredierat våren 1952. Prov hade utfallit positivt för tuberkulos. Hela sjukdomskomplexet borde godtagas som yrkessjukdom.

Paulsson är gift och har tillsammans med hustrun ett sparkapital av ca 18 000 kronor. Han uppbär från Luossavaara—Kirunavaara aktiebolag pension, som utgår med 111 kronor 38 öre för månad (hösten 1952), och åtnjuter dessutom från pensionsstyrelsen ålderspension med hustrutillägg. Sedan den 17 juli 1952 vårdas han å sanatorium.

Om Paulsson varit försäkrad i riksförsäkringsanstalten och berättigad till ersättning, skulle anstalten funnit silikos yppad den 24 april 1936. Ned-sättningen i arbetsförmågan skulle uppskattats till 100 % fr. o. m. 1951 års ingång. Arbetsförtjänsten skulle beräknats till 3 000 kronor, dvs. det vid tiden för yppandet gällande maximibeloppet. På grund härav skulle Paulsson tillerkänts livränta av 2 000 kronor för år för tiden 1 januari 1951—14 april 1952 samt sjukpenning med 5 kronor 50 öre för dag fr. o. m. den 15 april 1952 tills vidare. Härtill skulle komma tillägg enligt därom gällande bestämmelser.

Med hänsyn till Paulssons ekonomiska ställning finner anstalten tveksamt, huruvida ersättning bör beredas honom, men vill icke ställa sig avvisande till att så sker. Om Paulsson tillerkännes ersättning bör denna bestämmas att utgå jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättning, som kan komma att tillerkännas Paulsson för tid, varunder sjukpenning utgår från sjukkassa, bör avdragas ett belopp som svarar mot ifrågavarande sjukpenning. Ersättning bör icke utgå för tid före den 14 januari 1952, då framställning om ersättning inkom till försäkringsbolaget.

Försäkringsrådet instämmer i riksförsäkringsanstaltens utlåtande.

Två reservanter inom försäkringsrådet (försäkringsrådet Lundberg och t. f. försäkringsrådet Blomdahl) anser, att med hänsyn till sökandens nuvarande ekonomiska ställning ersättning i särskild ordning icke bör utgå.

5. Ersättning till Anders Wikström.

Anders Wikström, född 1878, var anställd som gruvarbetare hos Luossavaara—Kirunavaara aktiebolag under åren 1909—1943. Han avbröt sitt arbete den 1 september 1943, från vilken dag han åtnjuter pension från bolaget.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

År 1938 inkom till vederbörande försäkringsbolag anmälan, att Wikström ådragit sig silikos. Enligt anmälningen var Wikström sysselsatt åren 1915—1928 med borrnig (silikosfarligt arbete), 1928—1934 med skrädning och därefter med tråds kärning. Försäkringsbolaget fann silikos yppad den 13 mars 1936; ersättning kunde icke utgivas, enär Wikström icke varit sysselsatt i farligt arbete under ett år före dagen för yppandet.

År 1940 inkom till försäkringsbolaget ett av numera docent Torsten Bruce utfärdat utlåtande, utvisande att Wikströms lungor vid röntgenundersökning den 25 september 1935 och år 1939 företett bilden av silikos stadium I. Ifrågavarande utlåtande synes icke ha föranlett någon försäkringsbolagets åtgärd.

Den 14 januari 1952 inkom ny anmälan om Wikströms sjukdom. Enligt röntgenutlåtande hade silikosen progredierat. Enligt bifogat läkarintyg var Wikströms arbetsförmåga till följd av yrkessjukdomen i högre grad nedsatt. Försäkringsbolaget, som fann att Wikström icke efter år 1928 varit sysselsatt i farligt arbete, förklarade, att ersättning icke kunde utgå, enär Wikström icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt i sådant arbete.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Wikström har i en till socialdepartementet den 7 februari 1952 inkommen skrivelse hemställt om ersättning i anledning av yrkessjukdomen. *Wikström* har anfört, att han arbetat som skrädare under jorden åren 1928—1932, varvid inträffat att han frivilligt hjälpt oerfarna arbetare med såväl borrnig som skjutning.

Riksförsäkringsanstalten har föranställt om läkarundersökning, varvid befanns att lungorna företedde en i stort sett oförändrad bild av silikos stadium I (—II). Därefter har Bruce uttalat, att *Wikström* kunde anses i någon mån invalidiserad av sjukdomen; arbetsförmågans nedsättning kunde skäligen uppskattas till 25 %.

Wikström, som är änkling, saknar fast egendom och sparkapital men har ej heller några skulder. Han uppbär från gruvbolaget pension som

hösten 1952 utgick med 111 kronor 38 öre för månad. Därjämte åtnjuter han ålderspension med bostadstillägg.

Anstalten finner sjukdomen vara yppad den 25 september 1935. Med hänsyn till omständigheterna bör Wikström beredas ersättning av statsmedel jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättning, som kan komma att tillerkännas Wikström för tid, varunder sjukpenning utgår från sjukkasse, bör avdragas ett belopp som svarar mot ifrågavarande sjukpenning. Ersättning bör icke utgå för tid före den 14 januari 1952, då framställning om ersättning inkom till försäkringsbolaget.

Försäkringsrådet har inhämtat yttrande av professor Alf Westergren vilken anfört i huvudsak följande.

Försämringen under senare år torde strängt taget icke vara förorsakad av någon progredierande silikos; med hänsyn till Wikströms ålder samt det förhållande att arbetsavbrottet 1943 helt eller övervägande torde kunna tillskrivas åldern och andra faktorer utan egentligt samband med silikos skulle ett bedömande »ej 10 % på grund av silikos» icke vara helt obefogat. Å andra sidan kan det anses sannolikt att silikoförändringarna under senare år, ovisst hur långt tillbaka, varit av viss betydelse i form av stegrad andtäppa. Jag finner det alltså icke obefogat, om en livränta av 25 % nu får utgå. Härvid förutsattes att Wikström är praktiskt taget arbetsoförmögen och livräntesatsen synes därför kunna beräknas som definitiv.

Försäkringsrådet instämmer i riksförsäkringsanstaltens utlåtande.

6. Ersättning till Karl Bernhard Holm.

Karl Bernhard Holm, född 1886, var anställd hos Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag 1899—1951, därav i silikosfarligt arbete 1899—1928. På grund av ledgångsreumatism flyttades han sistnämnda år till annat, icke silikosfarligt arbete och blev i oktober 1951 pensionerad.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 10 mars 1952 inkom till vederbörande försäkringsbolag anmälan, att Holm ådragit sig silikos. Enligt bifogat läkarintyg hade Holms lungor vid röntgenundersökning den 26 februari 1952 företett bilden av silikos stadium III. Försäkringsbolaget förklarade att ersättning icke kunde utgå, då Holm icke efter år 1928 varit sysselsatt i farligt arbete.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Riksförsäkringsanstalten har med eget yttrande överlämnat en av Holm gjord, till anstalten den 2 juli 1952 inkommen framställning om ersättning i anledning av yrkessjukdomen.

Anstalten har föranstaltat om läkarundersökning av Holm genom centraldispensärläkaren i Borlänge Erik Adler, som uttalat, att den av silikosen orsakade nedsättningen i arbetsförmågan uppginge till 100 %. Anstalten har även inhämtat yttrande från docenten Torsten Bruce, som uttalat, att silikosen yppats den 26 februari 1952 och medförde förlust av Holms arbetsförmåga.

Holm, som är gift, saknar förmögenhet men har ej heller skulder. Från Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag uppbär han pension med 50 kronor för månad. Han åtnjuter från pensionsstyrelsen på grund av ledgångsreumatism invalidpension med 990 kronor för år jämte bostadstillägg med 300 kronor för år samt hustrutillägg med 790 kronor för år jämte bostadstillägg med 300 kronor för år.

Om Holm varit försäkrad i riksförsäkringsanstalten och varit berättigad till ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen, skulle anstalten funnit silikos yppad den 26 februari 1952. Nedsättningen i arbetsförmågan skulle ha uppskattats till 100 %. Arbetsförtjänsten under ett år räknat tillbaka från dagen för sjukdomens yppande skulle ha beräknats till 900 kronor. På grund härav skulle Holm ha erhållit livränta med 825 kronor för år fr. o. m. den 27 februari 1952 t. o. m. utgången av september 1953 och därefter med 600 kronor för år.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker, att Holm erhåller ersättning. Från ersättning, som kan komma att tillerkännas Holm för tid, varunder sjukpenning utgår från erkänd sjuk-kassa, bör dock avdragas ett belopp, som svarar mot ifrågavarande sjukpenning.

Försäkringsrådet har inhämtat yttrande av professor Alf Westergren, som anført, att det knappast förefölle sannolikt att lungsjukdomen ensam skulle kunna medföra hel arbetsoförmåga; man hade här intrycket att det vore Holms ledgångsreumatism som åtminstone hitintills ensam eller åtminstone helt övervägande föranlett hans arbetsavbrott år 1951 vid 65 års ålder. Silikoförändringarna vore dock säkerligen av icke oväsentlig betydelse för hans nuvarande hälsotillstånd. Med hänsyn till silikosens grad samt Holms ålder och utvecklingen av arbetsoförmågan förefölle en livräntesats av 50 % någorlunda skälig. I ett förnyat utlåtande har Westergren därefter anført, att hans uppfattning om invaliditetsgraden efter ytterligare övervägande snarare skärpts. Med ett mycket strängt bedömande skulle rentav kunna försvaras att silikosens invalidiserande verkan bedömdes ligga under 10 %. Den tidigare föreslagna invaliditets-satsen 50 % innebure dock en så osäker kompromiss, att marginaler från 25 till 75 % kunde beräknas.

Försäkringsrådet tillstyrker, att Holm erhåller ersättning men anser, att invaliditetsgraden på grund av silikos icke bör uppskattas högre än till 50 %.

7. Ersättning till Karl Josef Ekengren.

Karl Josef Ekengren, född 1907, var från år 1934 t. o. m. den 31 oktober 1945 anställd hos Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag, därav t. o. m. den 2 mars 1941 som gjutgodsrenare vid Domnarfvets jernverk (silikosfarligt arbete). I övrigt har han icke varit sysselsatt i arbete, där risk föreligger för silikos. Han är numera byggnadsarbetare och hans arbetsförtjänst är icke lägre än arbetskamraternas.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

År 1939 inkom till vederbörande försäkringsbolag ett av numera docent Torsten Bruce utfärdat utlåtande, utvisande att Ekengrens lungor vid röntgenundersökning samma år visade bilden av misstänkt silikos. Utlåtandet synes icke ha föranlett någon försäkringsbolagets åtgärd. I mars 1952 inkom till försäkringsbolaget anmälan att Ekengren led av silikos. Enligt bifogat läkarintyg utvisade en den 28 februari 1952 företagen röntgenundersökning bilden av silikos stadium III. Efter granskning av de röntgenbilder, som tagits av Ekengrens lungor, bekräftade docent Gunnar Jönsson fyndet och framhöll som anmärkningsvärt, att inga som helst sjukliga förändringar funnes å bilden av år 1939. Några sjukliga processer utom silikos kunde icke med säkerhet iakttagas på röntgenbilderna. Försäkringsbolaget fann att silikos yppats den 28 februari 1952. Av verkställd utredning framgick, att Ekengren icke efter år 1941 varit sysselsatt i farligt arbete. Då han således icke inom tio år före sjukdomens yppande varit sysselsatt i farligt arbete kunde ersättning icke utgå.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Riksförsäkringsanstalten har med eget yttrande överlämnat en till anstalten den 10 juni 1952 inkommen framställning av Ekengren om ersättning i anledning av sjukdomen.

Anstalten har föranställt om läkarundersökning genom Bruce, som uttalat, att sjukdomstillståndet såtillvida vore anmärkningsvärt som det måste ha utvecklats sedan Ekengren år 1941 slutade i farligt arbete. År 1939 förelåg endast suspekt silikos. Sjukdomen medförde ännu icke någon allvarligare inskränkning i Ekengrens förmåga att utföra sitt nuvarande arbete. Det vore dock påfallande, att hans möjligheter att utföra kroppsarbete i viss mån vore inskränkta. Nedsättningen i arbetsförmågan borde f. n. skäligen uppskattas till 25 %. Omprövning borde ske efter två år.

Ekengren är gift; makarna har två barn, födda 1930 och 1934. Ekengren äger fast egendom, taxerad till 12 000 kronor. Han har inget spar kapital men skulder å ca 7 000 kronor.

Riksförsäkringsanstalten finner i likhet med försäkringsbolaget silikos yppad den 28 februari 1952 samt tillstyrker ersättning jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättning, som kan komma att utgå för tid, då Ekengren varit berättigad till sjukpenning från sjukkasse, bör avdragas ett belopp, motsvarande ifrågavarande sjukpenning.

Försäkringsrådet instämmer i riksförsäkringsanstaltens utlåtande med tillägg, att ersättningen bör utgå fr. o. m. den 10 juni 1952, då framställningen i förevarande ärende inkom till riksförsäkringsanstalten.

8. Ersättning till Edvin Gottfrid Larsson.

Edvin Gottfrid Larsson, född 1890, var under åren 1921—1936 anställd som sandblandare i martingjuteriet hos Nydqvist & Holm aktiebolag, Trollhättan. Efter utgången av sistnämnda år har han ej utfört något arbete.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Till riksförsäkringsanstalten inkom den 10 december 1951 läkarintyg, enligt vilket Larsson ådragit sig silikos; förändringar, som tolkats som tecken härpå, hade konstaterats vid röntgenundersökning den 19 oktober 1951. Enligt läkarintyget hade Larsson arbetat på en arbetsplats, där en mycket stor del av de anställda erhållit silikos. Vid utredning befanns, att Larssons lungor röntgenundersökts även åren 1934 och 1935. Enligt röntgenutlåtande från dessa undersökningar förelåg dock icke då någon misstänkt silikosteckning. I fråga om röntgenundersökningen av år 1951 uttalade docent Gunnar Jönsson att processer av tuberkulostyp förelåg och att en samtidig förekomst av silikos icke kunde uteslutas; om silikos förelåg, hade den nått högst stadium I—II. Docent Torsten Bruce ansåg, att sjukdomens natur icke med säkerhet kunde fastställas. Med den yrkeshistoria, som här föreläge, finge man räkna med att silikos kunde ha uppstått. Silikos borde anses yppad den 19 oktober 1951. Riksförsäkringsanstalten förklarade, att även om silikos skulle kunna anses yppad den 19 oktober 1951, någon ersättning icke kunde utgå, enär Larsson icke inom tio år före sagda dag varit sysselsatt i farligt arbete.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Larsson har i en till socialdepartementet den 23 april 1952 inkommen skrivelse gjort gällande, att silikosen upptäckts redan år 1935 och anhåller om ersättning i anledning av sjukdomen.

Riksförsäkringsanstalten har föranstaltat om läkarundersökning genom docent Torsten Bruce, som uttalat, att lungförändringarna emellertid vore föga utvecklade. Vid måttligt tungt arbete gjorde sig sjukdomen icke

märkbar. Sedan flera år hade Larsson varit oförmögen till arbete på grund av magsår. Lungsjukdomen hade på det stora hela taget spelat en underordnad roll och kunde icke anses nedsätta arbetsförmågan med mer än högst 20 %.

Larsson saknar fast egendom och sparkapital. Han åtnjuter invalidpension med särskilt bostadstillägg.

Därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle riksförsäkringsanstalten ansett silikos yppad den 19 oktober 1951. Den av silikosen föranledda nedsättningen i arbetsförmågan skulle skäligen uppskattats till 20 % för tiden 20 oktober 1951—19 oktober 1954. Arbetsinkomsten har, med hänsyn till att Larsson under året före sjukdomens yppande saknat arbetsinkomst, uppskattats till 900 kronor. På grund härav skulle Larsson tillerkänts livränta med 120 kronor för år för nyssnämnda tidsperiod; efter dennas utgång skulle frågan om fortsatt ersättning ha upptagits till prövning.

Ehuru Larsson sedan många år varit arbetsoförmögen på grund av annan sjukdom, vill riksförsäkringsanstalten med hänsyn till i övrigt föreliggande omständigheter icke ställa sig avvisande till att ersättning utgår jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Försäkringsrådet har inhämtat yttrande av professor Alf Westergren, som anfört i huvudsak följande.

Röntgen 1934 och 1935 (finnes ej bevarade) skola visat smärre kalkfläckar, men inga silikostecken. Röntgen av lungor den 19 oktober 1951 har ansetts visa silikos, men hållpunkterna härför synas mig särdeles osäkra (lätt kronisk tbc, möjligen ej väsentligt mer än 1934—35). Som vanligt i dylika fall kan silikos dock ej röntgenologiskt uteslutas. Farligt arbete måste antagas ha förelegat 1921—36, men silikoserisken härvidlag torde vara ringa.

Mycket tveksamt huruvida silikos yppats (knappast sannolikt). Om dock så antages måste tidpunkten den 19 oktober 1951 angivas. Den av riksförsäkringsanstalten föreslagna satsen 20 % förefaller mig under alla omständigheter ej praktiskt berättigad, då någon reell nedsättning av arbetsförmågan genom silikos med säkerhet ej föreligger.

Under åberopande av vad Westergren anfört finner försäkringsrådet sig icke kunna tillstyrka att ersättning utgives till Larsson.

9. Ersättning till Karl Artur Jansson.

Karl Artur Jansson, född 1895, var under åren 1910—1950 anställd vid Domnarfvets jernverk, därav under åren 1913—1932 som kvarts- och sandrisslare i stålgjuteriet (silikofarligt arbete). I övrigt har han icke varit sysselsatt i arbete, där risk föreligger för silikos. Fr. o. m. den 13 juni 1950 har han på grund av annan sjukdom än silikos icke utfört något arbete.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 3 mars 1952 inkom till vederbörande försäkringsbolag anmälan, att Jansson ådragit sig silikos. Enligt bifogat läkarintyg hade Janssons lungor vid röntgenundersökning den 5 februari 1952 företett bilden av silikos stadium III. Jansson, som sedan många år lidit av kärilkramp, vore även bortsett från denna sjukdom i det närmaste arbetsförmögen på grund av silikos. Försäkringsbolaget ansåg silikosen yppad den 5 februari 1952; ersättning kunde icke utgå, då Jansson icke inom tio år före denna dag varit sysselsatt i farligt arbete.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Riksförsäkringsanstalten har med eget yttrande överlämnat en av Jansson gjord, till anstalten den 2 juli 1952 inkommen framställning om ersättning på grund av silikosen.

Anstalten har låtit läkarundersöka Jansson genom docent Torsten Bruce, som förklarar, att Janssons lungor vid röntgenundersökning företett bilden av silikos stadium II (—III). Blodkärllssjukdomen vore hos Jansson svårare än silikosen och hindrade, att den invaliditet, som silikosen kunde medföra, bleve märkbar. Om Jansson endast lidit av silikos, torde sistnämnda sjukdom ha medfört viss nedsättning av arbetsförmågan. Denna nedsättning borde skäligen uppskattas till 25 %.

Jansson har fast egendom med ett taxeringsvärde av 7 700 kronor. Han har ej något sparkapital men ej heller några skulder. Han åtnjuter invalidpension med bostadstillägg. Från ett försäkringsbolag uppbär han till följd av tumskada livränta med 494 kronor 67 öre för år.

Riksförsäkringsanstalten finner silikosen yppad den 5 februari 1952. Då Jansson sedan lång tid tillbaka lidit av annan sjukdom och på grund av denna sjukdom, för vilken han åtnjuter invalidpension, icke arbetat sedan juni 1950, finner anstalten det tveksamt, huruvida ersättning av statsmedel bör beredas i anledning av silikosen. Anstalten vill emellertid icke ställa sig avvisande till att så sker. Därest ersättning skall utgå, bör denna bestämmas jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Försäkringsrådet har inhämtat utlåtande av professor Alf Westergren, som anfört i huvudsak följande.

Under förutsättning av i övrigt fullgod hälsa kan det antagas, att Jansson i någon mån skulle varit andfädd genom lungaffektionen, men även möjligt att han skulle kunnat vara i det närmaste helt opåverkad. Under samma förutsättning torde icke behöva räknas med livränta över 25 %. I varje fall har Janssons lungaffektion icke varit av praktisk betydelse för hans arbetsförmåga och den kan knappast förväntas undergå nämnvärd försämring.

Försäkringsrådet instämmer i riksförsäkringsanstaltens utlåtande.

10. Ersättning till Otto Leander Andersson.

Otto Leander Andersson, född 1887, var åren 1905—1920 samt 1929—1938 anställd hos skilda företag med placering i arbete, där fara för silikos föreligger. Han har varit arbetsoförmögen på grund av silikos sedan den 12 december 1949.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 11 december 1950 inkom till riksförsäkringsanstalten underrättelse om att Andersson ådragit sig silikos. En röntgenbild av oktober 1949 utvisade förändringar av den typ, som förekommer vid silikos stadium I—II. Sedan vid utredning framkommit, att skärmbild tagits den 21 september 1949, uttalade docent Torsten Bruce, att röntgenundersökningen sannolikt föranletts av skärmbildsfyndet. Anstalten fann, att silikos yppats sistnämnda dag men förklarade att ersättning icke kunde utgå, enär Andersson icke inom tio år före yppandet varit sysselsatt i farligt arbete. Hos försäkringsrådet anförda besvär föranledde icke någon rådets åtgärd.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Riksförsäkringsanstalten har med eget utlåtande överlämnat två skilda framställningar (skr. inkomna ¹⁴/₇ 1951 och ¹⁵/₂ 1952) från Andersson om ersättning för yrkessjukdomen.

Anstalten har föranstaltat om läkarundersökning genom Bruce, som uttalat, att i februari 1952 tillkommit en vänstersidig lungsäcksinflammation, efter vilken rester kvarstått vid undersökningen. Sjukdomsförloppet tydde mest på att sistnämnda sjukdom vore av tuberkulös natur. Hela sjukdomskomplexet borde godtagas som yrkessjukdom. Andersson vore helt oförmögen till arbete under åtminstone ett halvt år framåt. Därefter borde förnyad invaliditetsprövning företagas.

Andersson har numera erhållit bostad i ett pensionärshem i Kopparberg. Han saknar fast egendom och sparkapital men har ej heller några skulder. Han uppbär invalidpension.

Riksförsäkringsanstalten föreslår, att Andersson tillerkännes ersättning jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättning, som kan komma att tillerkännas Andersson för tid, varunder sjukpenning utgått från erkänd sjuk-kassa eller av ersättningen betingad minskning av hans folkpension icke ägt rum, bör avdragas ett belopp, som svarar mot ifrågavarande sjukpenning eller minskning. Ersättning bör icke utgå för tid före den 11 december 1950, då anstalten erhöll kännedom om Anderssons sjukdom.

Försäkringsrådet tillstyrker ersättning men föreslår, att denna utgår fr. o. m. den 12 december 1949, då Andersson på grund av sjukdomen slutade sitt arbete.

Sex reservanter inom försäkringsrådet anser, att ersättning bör utgå tidigast fr. o. m. den 14 juli 1951, då Anderssons första ansökan i föreliggande ärende inkom till riksförsäkringsanstalten.

11. Ersättning till Erik Sigurd Elgström.

Erik Sigurd Elgström, född år 1888, är sedan år 1905 anställd hos Rid-darhytte aktiebolag. Under 1905—1932 var han under skilda perioder sys-selsatt med silikosfarligt arbete.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 27 oktober 1948 inkom till riksförsäkringsanstalten anmälan, att Elgström ådragit sig silikos. Enligt bifogat läkarintyg hade vid röntgenundersökning den 9 september 1946 konstaterats lungförändringar, vilka bedömts som silikos stadium I—II. Förnyade röntgenundersökningar 1947 och 1948 hade visat oförändrade bilder. Då tuberkulinprov åren 1947 och 1948 utfallit positivt, hade jämväl tuberkulos ansetts föreligga. Elgströms arbetsförmåga vore till följd av silikos och tuberkulos i högre grad nedsatt sedan år 1943.

Samtliga röntgenfilmer granskades av docenten Gunnar Jönsson, som uttalade, att de visade förändringar, som sannolikt vore av tuberkulös natur. Vid så utbredda förändringar i lungorna vore det omöjligt att avgöra, om silikos inginge i den sjukliga processen; om silikos föreläge, kunde den högst ha nått stadium I—II. Därefter uttalade docenten Torsten Bruce, att positiv silikosdiagnos icke kunde ställas; det vore emellertid icke uteslutet, att lungsjukdomen inrymde silikos. Med hänsyn till den totala yrkesanamnesen funnes ej anledning räkna med mer än högst stadium I.

Riksförsäkringsanstalten fann det icke ådagalagt att Elgström led av silikos. Då anstalten funnit Elgströms silikos tidigast kunna anses yppad den 9 september 1946, men han icke inom tio år före nämnda dag varit sysselsatt i farligt arbete, kunde, även om han lede av silikos, någon ersättning icke tillerkännas honom. Försäkringsrådet fann ej skäl till ändring i det slut, vartill anstalten kommit.

Med skrivelse den 12 december 1950 översände Elgström till riksförsäkringsanstalten en avskrift av ett av sanatorieläkaren Bertil Karth avgivet utlåtande över en röntgenundersökning den 24 juli samma år. Enligt utlåtandet visade röntgenfilmen i stort sett oförändrad bild, mot-

svarande stadium II—III. Röntgenbilden granskades av Jönsson, som uttalade, att det fortsatta förloppet ytterligare styrkte, att lungförändringarna icke vore förorsakade av silikos utan sannolikt av tuberkulos; fortfarande kunde emellertid en samtidig förekomst av silikos upp till stadium I—II icke uteslutas. Bruce fann, att röntgenbilden icke gäve anledning till att den redan tidigare förefintliga silikosmisstanken stärkts.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Elgström har i en till socialdepartementet den 13 februari 1952 inkommen skrivelse anfört, att det syntes honom uppenbart att han ådragit sig silikos, samt hemställt om ersättning för denna sjukdom.

Riksförsäkringsanstalten har föranställt om ny röntgenundersökning av *Elgströms* lungor. Röntgenbilden har granskats av Jönsson som uttalat, att det vore omöjligt att utesluta en med tuberkulosen samtidig förekomst av silikos upp till stadium II. Därefter har *Elgström* undersökts av Bruce, som funnit, att *Elgström* lede av lungsjukdom, som åtminstone till en del utgjordes av silikos. Nedsättningen på grund av lungsjukdomen kunde uppskattas till 66 $\frac{2}{3}$ procent. Därjämte har Bruce yttrat, att erfarenheten visat, att arbete under jord i Riddarhyttan innebure större risk än vad som genomsnittligt brukade föreligga i svenska järnmalmsgruvor. Icke minst med hänsyn därtill vore *Elgströms* yrkesanamnes tillräcklig att framkalla silikos.

Med hänsyn till vad som förekommit har riksförsäkringsanstalten numera — ehuru med tvekan — kommit till den ståndpunkten, att silikos kan anses yppad den 9 september 1946.

Elgström, som är gift, är fortfarande oförmögen till arbete. Makarna äger ingen nämnvärd förmögenhet men har ej heller några skulder.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker, att *Elgström* erhåller ersättning jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättning, som kan komma att tillerkännas honom för tid, varunder han är berättigad till ersättning från erkänd sjuk-kassa, bör avdragas ett belopp, motsvarande ifrågavarande sjukpenning. Ersättning bör icke utgå för tid före den 13 februari 1952, då framställning om ersättning inkom till socialdepartementet.

Ersättning i anledning av lungtuberkulos.

Enligt 1 § andra stycket 7) yrkessjukdomsförsäkringslagen åtnjuter viss personal, som är yrkesmässigt sysselsatt i sjukvård, laboratoriearbete o. d., försäkringsskydd mot vissa epidemiska sjukdomar. Därjämte omfattar lagen vissa särskilt angivna smittsamma sjukdomar, dock ej tuberkulos.

Frågan om tuberkulosen bör betraktas som en yrkessjukdom för sjukvårdspersonal och vissa jämförliga grupper av anställda har tidigare prövats av statsmakterna. Då säkra grunder för en bedömning av sambandet

mellan dessa grupper yrkesarbete och sjukdomen tills vidare saknas, har emellertid tuberkulosen ännu icke upptagits bland yrkessjukdomarna. En undersökning, som avser att belysa huruvida dylikt samband föreligger, har sedan åtskilliga år bedrivits av riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen men är ännu icke slutförd.

12. Ersättning till Arnt K. Meyer-Lie.

Medicine kandidaten *Arnt K. Meyer-Lie*, född 1924, har i en till Kungl. Maj:t ställd, till Uppsala universitets kansli den 29 oktober 1951 inkommen skrivelse hemställt om ersättning i anledning av lungtuberkulos, som han ådragit sig under vetenskapliga undersökningar vid Uppsala universitet.

Beträffande Meyer-Lies sjukdom framgår av handlingarna att han vid upprepade röntgenundersökningar under tiden 1947—juli 1950 icke företett tecken på lungtuberkulos samt att sådan tuberkulos konstaterades vid röntgenundersökning den 4 september 1951.

Vidare framgår, att Meyer-Lie under arbete som amanuens å hygienisk-bakteriologiska institutionen vid Uppsala universitet åren 1950 och 1951 varit sysselsatt med undersökningar rörande smittomekanismen vid tuberkulos. Han arbetade i detta sammanhang med odlingar på substrat, försöksympningar samt insamling och bearbetning av damm- och luftprover m. m. Bl. a. undersöktes torkade, med virulenta tuberkelbaciller inficerade ylletrådar för att utröna deras smittofarlighet.

I yttrande till kanslern för rikets universitet har *riksförsäkringsanstalten* förklarat, att, därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig i förevarande fall, anstalten skulle ha utgivit bl. a. sjukpenning under den tid, sjukdomstillstånd ansetts föreligga, och för tiden därefter livränta, så länge arbetsförmågan ansetts nedsatt med minst en tiondel. Ersättningen skulle ha beräknats efter en årlig arbetsförtjänst av 7 200 kronor. Därest Meyer-Lie skulle beredas ersättning i särskild ordning av statsmedel, borde hänsyn tagas till den ersättning, vartill han må hava rätt från sjukkassa.

Medicinalstyrelsen har i yttrande till universitetskanslern anfört, att styrelsen funnit vägande skäl tala för antagandet att smittan ådragits under arbetet vid hygienisk-bakteriologiska institutionen. Även om tuberkulos icke är att hänföra till sådan sjukdom, som avses i yrkessjukdomsförsäkringslagen, finner styrelsen de förhållanden, under vilka Meyer-Lie arbetat, fullt analoga med de i 1 § nämnda lag under 7) angivna. Styrelsen anser därför skäligt, att, därest lagen i fråga icke kan tillämpas, motsvarande förmåner utgår till Meyer-Lie.

Statskontoret och *kanslern för rikets universitet* tillstyrker bifall till framställningen.

Försäkringsrådet har inhämtat yttrande av professor Anders Kristenson, som anfört, att Meyer-Lie vid sin undersökning av tuberkulossmittan varit i hög grad utsatt för risk för nedsmittning med tuberkelbaciller. Bl. a. har Kristenson framhållit, att Meyer-Lie under bearbetningen av det insamlade materialet varit utsatt för större smittorisk än vad den vid sanatorierna anställda sjukvårdspersonalen i allmänhet kan antagas vara utsatt för.

Försäkringsrådet har erinrat om pågående utredning rörande frågan om upptagande av tuberkulos i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Vidtages ej lagändring, finner försäkringsrådet på förhandenvarande material skäl ändå tala för att i Meyer-Lies fall utgiva ersättning av statsmedel.

Ersättning i anledning av olycksfall i arbete.

13. Ersättning till Svän Söderberg.

Lagbestämmelser.

I lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete — vilken lag gällde intill dess nu gällande olycksfallsförsäkringslag den 1 januari 1918 trädde i kraft — stadgades skyldighet för arbetsgivare, huvudsakligen inom industrien, att utgiva ersättning efter i lagen angivna grunder till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbete. Arbetsgivaren kunde befria sig från sådan ersättningskyldighet genom försäkring i riksförsäkringsanstalten. Talan om jämkning av fastställd ersättning skulle enligt 16 § anhängiggöras inom två år från beslutets dag.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Riksförsäkringsanstalten mottog år 1916 från aktiebolaget Iggesunds bruk anmälan att hos bolaget anställde hamnarbetaren *Svante Söderberg*, född 1888, under lossning av slagg den 5 maj 1916 ådragit sig vissa skador. Enligt bifogat läkarintyg hade Söderberg ådragit sig skärsår å vänstra underarmen med avskärning av böjsenor till handleden och fingrarna samt ulnarisnerven. Anstalten meddelade arbetsgivaren, att Söderberg om han varit försäkrad i anstalten skulle ha tillerkänts livränta efter en invaliditetsgrad av 20 % med 60 kronor för år tills vidare under ett år.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

Svän Söderberg har i en till socialdepartementet den 9 mars 1951 inkommen skrivelse, under åberopande av att de genom olycksfallet ådragna skadorna efter hand förvärrats, hemställt om högsta möjliga ersättning i anledning av olycksfallet.

Riksförsäkringsanstalten har inhämtat, att sökanden är identisk med Svante Söderberg. På förfrågan har hans förutvarande arbetsgivare uppgivit, att Söderberg efter emottagande av ett belopp av 60 kronor icke gjort framställning om ytterligare ersättning. Enligt egen uppgift skall han, trots besvär från skadan, på grund av oförstånd icke ha hänvänt sig till läkare förrän våren 1951. Hans rätt till ytterligare ersättning enligt 1901 års olycksfallsersättningslag torde vara förverkad på grund av allmän tioårspreskription; i detta sammanhang erinras jämväl om den i 16 § 1901 års lag införda särskilda preskriptionsbestämmelsen.

Riksförsäkringsanstalten finner, att försämring inträtt i Söderbergs av skadorna förorsakade tillstånd och att dessa bör anses numera medföra en för framtiden bestående nedsättning av arbetsförmågan med 30 %. Om Söderberg ägt att från anstalten uppbera ersättning på grund av olycksfallet, skulle anstalten tillerkänt honom definitiv livränta med 90 kronor för år. Härtill skulle ha tillkommit livräntetillägg enligt gällande bestämmelser.

Söderberg har tillfälliga anställningar såsom jordbruksarbetare. Han har ingen fastighet och ej heller andra tillgångar. Hustrun är sinnessjuk och vistas å vårdanstalt.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker, att Söderberg erhåller ersättning enligt grunderna för 1901 års olycksfallsersättningslag jämte därå förekommande tillägg. Ersättningen bör utgå fr. o. m. den 9 mars 1951, då Söderbergs ansökan inkom till socialdepartementet.

Försäkringsrådet har inhämtat yttrande av överläkaren Harald Nilsson, som bl. a. uttalat att invaliditetsgraden med hänsyn till en redan före olycksfallet bestående defekt icke bör uppskattas till mer än 25 %. Rådet biträder riksförsäkringsanstaltens förslag men finner invaliditetsgraden oviss. Rådet vill närmast ansluta sig till Nilssonnes förslag i detta hänseende.

14. Ersättning till Ingrid Catarina Sjödel.

Lagbestämmelser.

Vid olycksfall i arbete, som medfört den skadades död, gäller enligt olycksfallsförsäkringslagen i fråga om ersättning till efterlevande bl. a. att den avlidnes barn, som ej fyllt 16 år, oavsett om barnet fötts inom eller utom äktenskapet, eller adoptivbarn under nämnda ålder, som adopterats före olycksfallet, är berättigat till livränta från dödsfallet till dess barnet uppnått 16 års ålder med ett årligt belopp motsvarande en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, beräknad enligt de i 9 § nämnda lag stadgade grunder. I fråga om olycksfall, varå förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning är tillämplig, gäller beträffande ersättning till

barn och adoptivbarn, att sedan livräntan enligt olycksfallsförsäkringslagen upphört att utgå, särskild livränta med enahanda belopp skall utgivas till barnet eller adoptivbarnet till dess det fyllt nitton år.

Föreliggande framställning jämte yttranden.

E. o. radiotelegrafisten Bengt Book omkom med det över Östersjön den 13 juni 1952 förolyckade, flygvapnet tillhöriga flygplanet typ DC 3.

Books efterlevande maka, *Ingrid Book*, född Sjödel, har i en till Kungl. Maj:ts kansli den 17 september 1952 inkommen skrivelse hemställt, att hennes utom äktenskapet födda dotter Ingrid Catarina Sjödel, född den 30 april 1945, måtte erhålla efterlevandelivränta såsom om hon adopterats av Book. Makarnas äktenskap ingicks den 15 maj 1948. Enligt sökandens uppgifter var det mannens föresats att adoptera detta barn och han hade före sin bortgång även vidtagit åtgärder härför.

Enligt ett framställningen i avskrift bifogat intyg av barnavårdsman-
nen E. Lundholm, Stockholm, hade den avlidne i maj 1952 vid besök hos barnavårdsman-
nen givit uttryck för sin bestämda avsikt att adop-
tera Ingrid Catarina Sjödel.

Av handlingarna i ärendet framgår vidare följande. Ingrid Book, som är född år 1924, är på grund av kroniskt invalidiserande åkomma oförmögen till annat än mycket lätt arbete för framtiden. Hon uppbär familjepension för egen del med 2 064 kronor för år jämte rörligt tillägg. Jämlikt olycksfallsförsäkringslagen och förordningen 1940:333 uppbär hon vidare livränta med tillhoppa 1 200 kronor för år. Hennes tillgångar uppgår till 11 300 kronor, huvudsakligen genom livförsäkringar efter maken.

Riksförsäkringsanstalten anför i huvudsak följande.

Därest adoption skett, skulle enligt olycksfallsförsäkringslagen livränta ha tillkommit barnet från dödsfallet och intill dess det fyllt 16 år med 100 kronor för månad. Efter fyllda 16 år skulle barnet på grund av förordningen 1940:333 ha uppburit enahanda livränta intill dess det fyllt 19 år.

Därest barnet varit berättigat till familjepension skulle från livräntan avdrag ha gjorts för pension, dock icke till högre belopp än som motsvarat $\frac{3}{4}$ av livräntan. Från den särskilda livräntan enligt förordningen 1940:333 skulle något avdrag icke ha skett.

Riksförsäkringsanstalten ställer sig tveksam till frågan, huruvida åtgärder böra vidtagas för att i extra-ordinär ordning bereda sökandens barn livränta. Med hänsyn till sökandens hälsotillstånd och övriga omständigheter i ärendet vill anstalten dock icke ställa sig avvisande till att så sker.

Anstalten erinrar om att socialvårdskommittén i sitt betänkande angående yrkesskadeförsäkringslag m. m. till behandling upptagit frågan om ändrade bestämmelser rörande efterlevandes rätt till livränta vid yrkesskada (SOU 1951:25, s. 269 ff.) i syfte att bringa bestämmelserna härom

i närmare överensstämmelse med de regler, som gälla på skadeståndsrättens område. Enligt dessa regler är styvbarn berättigat till skadestånd, såvida den avlidne var underhållsskyldig gentemot barnet. Beträffande underhållsskyldighet mot styvbarn gäller att om make under sin vårdnad har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, andra maken är, så länge äktenskapet består, skyldig att efter sin förmåga bidra till barnets underhåll. Denna skyldighet medför ej ändring i den underhållsskyldighet, som må åligga den andre av barnets föräldrar. Kommittén ansåg, att från principiell synpunkt intet torde vara att erinra mot att styvbarn, som varit beroende av den avlidne, erhöll rätt till livränta. Med hänsyn emellertid till att behovsprövningen i det särskilda fallet syntes komma att bli av komplicerad natur, stannade kommittén vid att föreslå ersättningsrätt för hustrus barn under sexton år i tidigare gifte eller utom äktenskap, vilket hade sitt hem hos den försäkrade. — I förevarande fall hade barnet sitt hem hos makarna Book.

Försäkringsrådet instämmer i riksförsäkringsanstaltens utlåtande.

15. Ersättning till Helge Vallentin Claesson.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 24 augusti 1950 inkom till riksförsäkringsanstalten anmälan, att *Helge Vallentin Claesson*, född 1908, under arbete för Åmåls sågverks aktiebolag den 21 i samma månad ådragit sig vissa besvär i högra axeln. Besvären skulle ha uppkommit, då Claesson lyft upp en isoleringsmatta, som vägde omkring 30 kilogram. Enligt bifogat läkarintyg hade Claesson ådragit sig distorsion i axeln med åtföljande svullnad; han ansågs arbetsoförmögen under minst en vecka. Riksförsäkringsanstalten fann, att Claessons ifrågavarande besvär icke orsakats av något den 21 augusti 1950 inträffat olycksfall, varför ersättning icke kunde tillerkännas honom. Försäkringsrådet fann ej skäl till ändring i beslutet.

Till riksförsäkringsanstalten inkom den 5 april 1951 en skrivelse från Claesson med hemställan om förnyad prövning av ersättningsfrågan. Claesson åberopade en å Älvsborgs läns centrallasarett förd sjukjournal över hans behandling därstädes. Av journalen framgick bl. a., att Claesson vårdats å lasarettet vissa tider av år 1950 för bristning av supraspinatussenan samt att han i samband därmed opererats för denna åkomma. Efter granskning av journalutdraget avvisade anstaltens läkare tanken på samband mellan olycksfallet och skadan. Anstalten meddelade Claesson, att hans framställning icke föranledde någon åtgärd. Jämväl detta beslut överklagades i försäkringsrådet; besvären föranledde ingen åtgärd.

Claesson anförde därefter genom ombud den 3 november 1951 besvär hos försäkringsrådet samt åberopade därvid ett av medicine doktorn Thore Walheim utfärdat läkarintyg. Walheim hade erhållit nya och fullständigare uppgifter om vad som förekommit vid det arbetsmoment, då senan brast. Härigenom har framkommit, att Claesson förlorat balansen och

gjort en överhalning framåt, varvid en kraftig hyperextension av senan följt. Walheim har uttalat, att i förevarande fall förelegat ett i olycksfallsförsäkringslagens mening klart olycksfallsmoment, som berättigade den skadade till ersättning. Sedan försäkringsrådet anmodat riksförsäkringsanstalten att inkomma med utlåtande, inhämtade anstalten yttrande från sin överläkare, docenten Ivar Palmer, vilken anförde bl. a.: »Operativ friläggning har visat aponeurosidegeneration med sekundär ruptur av mycket gammalt datum. Traumat, om man kan kalla det så, har blott utlöst vissa besvär av den gamla skadan.» Anstalten hemställde, att framställningen icke måtte föranleda någon åtgärd och detta blev även rådets beslut.

Förevarande framställning jämte yttranden.

I en till socialdepartementet den 23 september 1952 inkommen skrivelse har *Claesson*, under åberopande av nyssnämnda av Walheim utfärdade intyg, hemställt om ersättning för skadan efter samma grunder som om olycksfallsförsäkringslagen varit tillämplig.

Riksförsäkringsanstalten har från legitimerade läkaren H. Paul vid centrallasarettet i Vänersborg införskaffat läkarintyg med fullständig beskrivning av *Claessons* nuvarande, av axelåkomman orsakade tillstånd. Av intyget framgår, att rörelseförmågan i högra axelleden är väsentligt inskränkt samt att en betydande nedsättning föreligger av grova kraften i axelgördeln; tillståndet uppgives ha varit oförändrat under det senaste året.

Enligt inhämtade uppgifter har *Claesson* alltsedan den 9 april 1951 arbetat full tid hos Åmåls sågverks aktiebolag. Hans arbetsförtjänst uppgår f. n. till fyra kronor för arbetstimme, motsvarande 9 600 kronor för år räknat.

Claesson är gift och har ett barn i tioårsåldern. Han äger en fastighet, taxerad till 23 000 kronor och in-tecknad för 21 000 kronor. I övrigt har han inga tillgångar och ej heller skulder.

Därest *Claesson* i anledning av sin axelåkomma varit berättigad till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, skulle riksförsäkringsanstalten — förutom ersättning för läkarvård m. m. — ha tillerkänt honom hel sjukpenning för tiden 22 augusti 1950—8 april 1951, fränsett vissa dagar under vilka han arbetat. Vidare skulle *Claesson* ha erhållit livränta tills vidare under tre år fr. o. m. den 9 april 1951 med 960 kronor för år, motsvarande en nedsättning av arbetsförmågan med 20 procent. Efter utgången av denna tid skulle omprövning ha skett.

Riksförsäkringsanstalten finner några omständigheter icke ha tillkommit, som föranleder ändrat ståndpunktstagande i fråga om *Claessons* rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen. Anstalten finner ej heller sådana förhållanden föreligga, som motiverar bifall till *Claessons* framställning om ersättning av statsmedel enligt grunderna för samma lag.

Försäkringsrådet instämmer i riksförsäkringsanstaltens utlåtande.

Med anledning av vad som förekommit har genom socialdepartementets försorg inhämtats vissa kompletterande upplysningar från docenten Palmer, som därvid bl. a. anfört följande.

En bristning av skulderledens sen-aponeuros (en platta, bildad av flera sig förenande muskelsenor), i populärt medicinskt språkbruk benämnd »supraspinatusruptur», uppkommer aldrig som en ren följd av ett olycksfall. För denna senplatta gäller samma allmänna regel som för all annan senvävnad: i systemet muskelbuk — sena — senfäste är senan den mest hållfasta. Är ett inverkanse våld starkt nog att överskrida hållfasthetsgränsen, sker bristning oftast i benfästet, varvid ett benfragment ryckes loss och medföljer senan, någon gång i själva muskelsubstansen, aldrig i själva senvävnaden.

Rätt ofta uppträder i den senare medelåldern förändringar i senplattan, s. k. scleros, medförande en förskjutning av belastningen vid lyftande rörelser. De av sclerosen försvagade fibrerna i senplattan kunna därvid brista inifrån och utåt. Detta är en process, som kan pågå lång tid i samband med ordinära kroppsrörelser. De brustna fiberportionerna omfatta småningom aponeurosens hela tjocklek, så att ett hål uppstår.

Den inre fiberbristningen ger sig icke till känna genom smärtor. Det är först när bristningen omfattar aponeurosens hela tjocklek, som besvär börjar giva sig tillkänna, men även då i regel först i samband med någon påfrestning som irriterar den vulnerabla vävnaden. Ett dylikt »falskt» olycksfall ter sig för patienten som den verkliga orsaken till hans besvär.

Vid en aponeurosruptur rör det sig följaktligen alltid om en åkomma med preformerande degenerativa förändringar. En olycksfallsartad episod av föreliggande karaktär kan emellertid orsaka en slutbristning av den försvagade aponeurosen. Ett trauma kan m. a. o. påskynda händelseförloppet.

I föreliggande fall var uppgivet trauma icke sådant, att det kan anses utlösa en abnormt stark påfrestning på aponeurosen. Händelsen kan icke rubriceras som olycksfall. Det rörde sig om en ordinär arbetsrörelse. Operationsfyndet, som visade en stor defekt, omfattande större delen av aponeurosen inklusive bicepssenan, var sådant, att det kan betraktas som utslutet, att den aktuella påfrestningen givit upphov till förändringarna. Denna påfrestning har blott provocerat symtom från en sjukdomshärd av vida äldre datum, som ditintills icke i högre grad givit sig tillkänna.

Med den kännedom jag förvärvat om denna åkomma anser jag mig därför icke ha rätt att som riksförsäkringsanstaltens överläkare på medicinska grunder tillstyrka ersättning.

Departementschefen.

Yrkessjukdomsförsäkringslagen äger sedan år 1931 tillämpning å sjukdomen silikos. Under vissa förhållanden uteslutes emellertid silikossjuka personer från ersättning. Så är fallet, där den sjuke icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt i arbete, där risk föreligger att ådraga sig silikos. Men även om hinder för ersättning icke föreligger ur denna synpunkt, är den sjuke utestängd från ersättning om han icke inom tio år före dagen

för sjukdomens yppande varit sysselsatt i farligt arbete. Sedan år 1937 har riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t medgivit ersättning till silikossjuka i ett flertal fall, där yrkessjukdomsförsäkringslagen på grund av här angivna förhållanden icke varit tillämplig.

I förevarande sammanhang föreligger framställningar om ersättning i extra ordinär väg från ett antal personer (fallen 1—7 och 9—11) vilka, ehuru de enligt remissmyndigheternas uppfattning drabbats av silikos, icke kunnat beredas ersättning jämlikt yrkessjukdomsförsäkringslagens bestämmelser, enär deras fall företett brister i något av de hänseenden som nyss angivits. I fall nr 8, som i övrigt befinner sig i samma läge som de nyssnämnda fallen, har riksförsäkringsanstalten funnit silikos yppad, medan däremot försäkringsrådet, vars sakkunnige läkare funnit silikosdiagnosen knappast sannolik, avstyrkt ersättning. I detta fall har således tveksamhet rått vid sjukdomsbedömningen; såsom skäl för antagandet att det här rör sig om silikos talar bl. a. det förhållandet att en mycket stor del av de anställda vid ifrågavarande arbetsplats ådragit sig denna sjukdom. Härtill kommer att omständigheter i övrigt, särskilt i ekonomiskt avseende, talar för bifall till framställningen om ersättning. Enligt min mening bör därför även i detta fall ersättning få utgå.

Med bortseende från försäkringsrådets avvisande ställningstagande till fall nr 8, varom talats i det föregående, har remissmyndigheterna i samtliga fall tillstyrkt eller i vart fall icke velat motsätta sig att ersättning utgår. För egen del anser jag, att de personer, som det här är fråga om, bör beredas ersättning enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

I fråga om vissa av silikosfallen uppkommer särskilda problem, vilka bör upptagas till behandling redan i detta sammanhang. Vad gäller bestämmandet av den tidpunkt från vilken ersättningarna skall utgå — ett spörsmål, som föranlett högst skiljaktiga uttalanden vid remissbehandlingen — återkommer jag senare, då hithörande problem uppkommer även i fråga om dem, som skadats genom olycksfall i arbete.

I fall nr 2 har riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet stannat vid olika uppfattning om dagen för sjukdomens yppande. Denna tidpunkt är av betydelse för bl. a. den inkomstberäkning, som skall ligga till grund för beslut om ersättningens storlek. Enligt det läkarintyg, som bifogats den första till riksförsäkringsanstalten inkomna anmälningen, hade den sjuke sedan år 1949 besvärats av andfåddhet på grund av silikos och hans arbetsförmåga var avsevärt nedsatt fr. o. m. den 19 juli 1949. Riksförsäkringsanstalten har ansett sig böra godtaga dessa uppgifter såsom belägg för att sjukdomen yppats dagen före sistnämnda dag. Försäkringsrådet har däremot velat förlägga yppandet till det första tillfälle, då röntgenundersökning företogs. Enligt min mening bör det i detta läge, med hänsyn till att silikosdiagnosen är ostridig, kunna väl försvaras att anknyta sjukdo-

mens yppande till det tillfälle, då arbetsförmågan vek. Jag ansluter mig därför till riksförsäkringsanstaltens mening i denna fråga.

I fallen nr 6 och 8 föreligger vid sidan av silikos invalidiserande sjukdomar av annan karaktär. Detta förhållande har föranlett svårigheter att bedöma graden av den invaliditet, som silikosen kan anses medföra.

Vad först beträffar fall nr 6 har riksförsäkringsanstalten uppskattat den av silikosen förorsakade invaliditeten till 100 procent. Försäkringsrådet har däremot beräknat invaliditeten till högst 50 procent, varvid hänsyn tagits till förekomsten sedan länge av invalidiserande ledgångsreumatism samt vederbörandes ålder (han är född år 1886). Rådet har grundat sitt ställningstagande på ett läkarutlåtande, enligt vilket silikosens invalidiserande verkan bedömts såsom synnerligen osäker inom så vid ram som från mindre än 10 procent till 75 procent. För egen del anser jag, att billighetsskäl talar för att ersättning får utgå efter den av riksförsäkringsanstalten uppskattade nedsättningen i arbetsförmågan. Den sjukes arbetsinkomst har på grund av invaliditet redan före den dag, då silikosen yppades, varit så låg att livränta i anledning av silikosen icke kan beräknas efter högre inkomst än den i lagen föreskrivna minimiinkomsten av 900 kronor. På grund härav kommer livräntan — även om den beräknas efter 100 procents invaliditet — att utgå med ett relativt blygsamt belopp; härtill kommer att den sjukes i anledning av ledgångsreumatismen uppburna invalidpension kommer att minskas med hänsyn till livräntan.

Även i fall nr 8 föreligger skiljaktiga meningar mellan remissmyndigheterna rörande silikosens invalidiserande verkan. I detta fall är vederbörande helt arbetsoförmögen på grund av magsår. Riksförsäkringsanstalten har ansett silikosen medföra en nedsättning av arbetsförmågan med 20 procent. Enligt ett av försäkringsrådets läkare gjort uttalande, som av rådet godtagits, kan den av silikosen förorsakade arbetsoförmågan även om silikos ostridigt förelegat — vilket enligt rådets mening icke är fallet — icke anses uppgå till 20 procent. I detta fall måste dock invaliditetsgraden fastställas i vanlig ordning. Om invaliditetsgraden fixerades genom beslut av riksdagen, skulle den komma att fastlåsas, vilket icke vore riktigt; silikosens verkningar är nämligen ännu så länge av mindre omfattning och man måste räkna med att sjukdomen dock kan förvärras. Jag vill framhålla, att det är den sjuke obetaget att anföra besvär över riksförsäkringsanstaltens beslut i detta avseende i härför gällande ordning.

Meyer-Lie (fall nr 12) har drabbats av lungtuberkulos, som brutit ut sedan han under en anställning som amanuens å hygienisk-bakteriologiska institutionen vid Uppsala universitet varit sysselsatt med forskningsarbete rörande smittomekanismen vid tuberkulos. Någon ersättning med stöd av yrkessjukdomsförsäkringslagens bestämmelser har icke kunnat utgå. Tuberkulos har nämligen ännu icke införts i denna lag på grund av

svårigheterna att avgöra om samband i det individuella fallet föreligger mellan yrkesarbetet och sjukdomen. Statsmakterna beslöt år 1948, att ersättning skulle få utgå till ett antal elever vid tandläkarhögskolan i Stockholm, vilka sannolikt smittats med tuberkulos vid en under studiearbetet företagen obduktion (prop. nr 307; rd. skr. nr 461). Mot bakgrunden av den ovanligt stora smittorisk, som Meyer-Lie varit utsatt för i sitt arbete, måste även i förevarande fall tuberkulosen anses sannolikt ådragen i arbetet. Jag vill därför föreslå, att Meyer-Lie erhåller ersättning enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Svän Söderberg (fall nr 13) tillerkändes år 1916 en livränta av 60 kronor i anledning av ett olycksfall, som drabbat honom samma år. Invaliditetsgraden bedömdes till 20 procent. Han uppbar livräntan endast för ett år och har därefter icke gjort ytterligare ersättningskrav gällande förrän år 1951, då han hos Kungl. Maj:t gjorde framställning om ersättning i extra ordinär väg i anledning av att skadan försämrats. Såväl riksförsäkringsanstalten som försäkringsrådet tillstyrker framställningen. Invaliditetsgraden har uppskattats av anstalten till 30 procent och av rådet till 25 procent. I likhet med remissmyndigheterna anser jag, att ersättning bör få utgå. Den av skadan förorsakade nedsättningen i arbetsförmågan bör i överensstämmelse med riksförsäkringsanstaltens uppfattning uppskattas till 30 procent.

Ingrid Catarina Sjödell (fall nr 14) är född utom äktenskapet år 1945; hennes moder var gift med en av de radiotelegrafister, vilka omkom med det över Östersjön den 13 juni 1952 förolyckade militärplanet. Modern uppbar för egen del familjepension samt vederbörliga olycksfallsersättningar. Ingrid Catarina Sjödell var icke adopterad av den omkomne; om så varit fallet hade hon, förutom familjepension i därom gällande ordning, ägt uppbara dels livränta jämlikt olycksfallsförsäkringslagen intill dess hon fyllt 16 år och dels därefter livränta jämlikt särskild förordning om ersättning för olycksfall vid flygning intill dess hon fyllt 19 år. Enligt trovärdiga uppgifter var det strax före flygolyckan den avlidnes bestämda avsikt att adoptera barnet. Med hänsyn härtill och då det vidare framgår, att barnets moder på grund av kronisk sjukdom torde komma att möta svårigheter att försörja sig genom arbete, synes billighetsskäl tala för att barnet tillerkännes den ersättning, som jämlikt olycksfallsförsäkringslagen och nyssnämnda förordning skulle tillkommit henne, därest hon hunnit adopteras.

Helge Vallentin Claesson (fall nr 15) var i arbetet sysselsatt med att lyfta en matta, då han utsattes för en senbristning i ena axeln. Ostridigt är att skadan uppkommit efter en degenerativ utveckling, som undergrävt senans hållfasthet; senans bristning förorsakades omedelbart av en i arbetet utförd rörelse. Såväl riksförsäkringsanstalten som försäkrings-

rådet avlog framställning om ersättning jämlikt olycksfallsförsäkringslagen. Sedermera har Claesson inkommit till försäkringsrådet med ett av medicine doktorn Thore Walheim avgivet läkarintyg. I intyget angavs, att Claesson vid ifrågavarande arbetsmoment förlorat balansen, varvid axeln utsatts för en abnorm påfrestning, som medfört att senan brast. Enligt Walheims mening föreläge ett i olycksfallsförsäkringslagens mening klart olycksfallsmoment, som berättigade den skadade till ersättning. Försäkringsrådet har emellertid ej heller sedan detta läkarintyg inkommit funnit förutsättningar föreligga för ett ändrat ställningstagande. Med hänsyn till vad som framkommit genom Walheims utlåtande synes det emellertid skäligt, att Claesson tillerkännes ersättning som om olycksfallsförsäkringslagen varit tillämplig.

Härefter torde jag få övergå till frågan om den dag, från vilken ersättning skall få utgå. Under remissbehandlingen har framkommit ett flertal olika synpunkter på denna fråga. I vissa fall har man förordat en dag, då arbetsförmågan helt eller delvis vikit, i andra åter en tidpunkt, då ersättningskrav i något sammanhang gjorts gällande mot försäkringsinrättningen. Vidare föreslås i vissa fall att ersättning skall utgå från den dag, då framställning om ersättning i extra ordinär väg inkom; i andra fall åter har icke angivits några synpunkter i denna fråga.

I de fall, som hittills varit föremål för statsmakternas ställningstagande, förekommer ett flertal olika bedömningsgrunder i förevarande fråga. I silikosfallen har i allmänhet hänsyn tagits till tidpunkten för total eller partiell minskning i arbetsförmågan; det har dock även hänt, att ersättning fått utgå från den dag, då ansökan inkommit om ersättning i extra ordinär väg. Även andra bedömningsgrunder har stundom förekommit. Jämväl i fråga om olycksfallen har tidpunkten bestämts efter vitt skilda faktorer.

Det synes nu erforderligt att erhålla en för samtliga fall tillämplig gemensam regel. Utgångspunkt härför bör vara, att ersättning skall utgå som om i ärendet icke förelegat någon faktor, som hindrat direkt tillämpning av lagen. Emellertid bör en gräns skapas för den retroaktiva ersättningsrätten. Jag föreslår därför, att någon ersättning icke skall utgå för tid, som ligger längre tillbaka än fem år, räknat från den dag, då den framställning inkommit, som föranlett förslag till riksdagen i ersättningsfrågan.

Från ersättning, som kan komma att utgå för tid, varunder sjukpenning uppburits från erkänd sjukkassa, eller av ersättningen betingad minskning av statliga folkpensionsförmåner icke ägt rum, bör avdragas ett belopp, som svarar mot ifrågavarande sjukpenning eller minskning.

Slutligen torde jag här få upptaga frågan om ersättning till personer, som drabbats av den s. k. sliparsjukan.

En grundläggande princip vid fastställandet av yrkessjukdomsförsäkringslagens omfattning har varit, att densamma endast skulle avse sådana sjukdomar, vilkas uppkomst lätt kan ledas tillbaka till arbetet eller de omständigheter, varunder detta bedrivs. Endast sådana sjukdomar har därför upptagits i yrkessjukdomsförsäkringslagen, beträffande vilka diagnosticeringen och klarläggandet av samband mellan arbetet och sjukdomen icke erbjuder alltför stora svårigheter. Efter hand har i lagen införts ett begränsat antal sjukdomar, vilka förorsakas av ovanliga eller ensidiga rörelser o. dyl. i arbetet, ihållande buller eller skakningar från maskiner o. s. v.

Svenska fabriksarbetareförbundet har (skr. 7/5 1952) hemställt, att den s. k. sliparsjukan måtte införas såsom yrkessjukdom i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Beträffande ifrågavarande sjukdom har ur handlingarna i ärendet inhämtats följande. Bland glasslipare vid ett antal glasbruk har iakttagits vissa till händerna lokaliserade sjukdomssymtom. Vanligtvis utgörs dessa av en domningskänsla i lill- och ringfingrarna, men även mer eller mindre uttalade atrofier av vissa muskelgrupper i händerna kan förekomma. Sjukdomen uppkommer genom ett av den normala arbetsställningen vid slipskivan föranlett speciellt tryck mot armbågen, vilken kan medföra skada på ulnarisnerven. Enligt uppgift från statens institut för folkhälsan torde antalet fall av sliparsjuka kunna uppskattas till ett 20-tal.

Medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige har antingen tillstyrkt, att sjukdomen i fråga införas i yrkessjukdomsförsäkringslagen, eller i vart fall icke haft något att erinra mot att så sker. Härvid har bl. a. framhållits, att även vissa andra, analoga sjukdomar borde omfattas av lagen. Vidare föreslås allmänt, att, därest lagändring kommer till stånd, Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att besluta om ersättning av statsmedel i de fall, där ersättning icke kan utgå på grund av att sjukdomen yppats före lagändringens ikraftträdande.

Vidkommande den här aktuella sjukdomen måste det anses ådagalagt, att ett klart orsakssammanhang föreligger mellan denna och slipningsarbetet. Det synes vara angeläget att, i avvaktan på att sliparsjukan införas i yrkessjukdomsförsäkringslagen, provisoriskt bereda dem som drabbats av sjukdomen möjlighet till ersättning. Jag vill därför föreslå, att de personer, vilka erhållit eller erhåller ifrågavarande sjukdom, tillerkännes ersättning såsom om yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig å sjukdomen. Ersättningen bör bestämmas efter de allmänna regler härför, vilka jag i det föregående angivit.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. må i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit utgivas

dels ersättningar i anledning av yrkessjukdom eller olycksfall i arbete, som drabbat i de särskilda fallen angivna personer,

dels ock ersättningar i anledning av fall av den s. k. sliparsjukan, vilka inträffat eller må komma att inträffa.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Lemne.